[English p.3, suomeksi s.5]

ЗАПИСЬ БЕСЕДЫ НАРОДНОГО КОМИССАРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ СССР В. М. МОЛОТОВА С ПОСЛОМ ГЕРМАНИИ В СССР Ф. ШУЛЕНБУРГОМ

17 декабря 1939 г.
Сов. секретно

Шуленбург поставил следующие вопросы:

1. По поручению германского правительства Шуленбург заявляет, что в водах Финского залива на днях без предупреждения были обстреляны три германских парохода: два в блокадной зоне и один в этой же зоне, но до объявления блокады. Причем один из пароходов потоплен, капитан умер, радист пропал и в составе остальной команды есть раненые. Германское правительство считает, что это были советские суда. Послу поручено обратить на это внимание Советского правительства и, если то были советские суда, в дружеской форме заявить протест и просить не допускать подобных случаев в будущем.

Далее Шуленбург сообщает, что кроме указанных трех судов они имеют опасения еще и за четвертое судно, вышедшее из Ленинграда 10 декабря и пропавшее без вести.

Тов. Молотов отвечает послу, что его удивляет эта претензия германского правительства, так как Советское правительство никаких данных, сообщений об обстреле указанных судов не имеет, и никак нельзя допустить, чтобы этот обстрел произвели советские суда. Меня тем более удивляет претензия германского правительства, говорит далее т. Молотов, что якобы один случай обстрела имел место в доблокадный период.

Шуленбург заявляет, что из информации капитанов обстрелянных судов видно, что это были советские суда. Трудно представить, чтобы финляндские подводные лодки стреляли в германские пароходы, вышедшие из финляндских же портов. Хотя посол не берется категорически утверждать, что стреляли именно советские суда, но он допускает возможную ошибку со стороны советских военных судов, так как в военной обстановке все может быть. Посол настаивает на своей просьбе гарантировать безопасность плавания германских судов. Здесь посол вручает т. Молотову памятную записку с описанием указанных случаев обстрела.

Тов. Молотов еще раз категорически отвергает утверждение Шуленбурга, что обстрел немецких пароходов производили советские военные суда, тем более что из беглого просмотра врученной записки видно, что все три случая обстрела произошли не в блокадной зоне. Тов. Молотов высказывает предположение, что здесь могла иметь место провокация.

После этого Шуленбург заявляет, что он имел поручение просить Советское прави-

тельство расследовать эти случаи и при подтверждении, что стреляли советские суда, заявить Советскому правительству дружеский протест. Но главная цель его обращения по этому вопросу — это просьба о гарантии на будущее, так как германское правительство заинтересовано в продолжении торговли с Финляндией, где оно берет нужное Германии сырье, о чем посол уже говорил т. Микояну и тот обещал довести об этом до сведения военных.

Тов. Молотов еще раз заявляет, что посол не имел никаких оснований предъявлять претензии Советскому правительству. Что касается будущего, то нельзя дать никаких гарантий, так как в военной обстановке могут быть всякие случаи. Нельзя поэтому что-либо обещать о поддержке вашей торговли с Финляндией. В скором времени финляндские дела устроятся, и тогда можно будет торговать нормально.

Шуленбург все-таки просит сообщить его заявление морским властям. Тов. Молотов обещает это сделать.

2. Шуленбург сообщает, что он получил указания из Берлина, адресованные представителям Германии в Испании, Португалии и СССР, предупредить правительства этих стран, что морские сообщения с Англией представляют большую опасность. Хотя это менее всего касается Советского Союза, тем не менее он просит т. Молотова принять его сообщение к сведению.

Тов. Молотов на это отвечает, что он понимает это заявление посла и желает, чтобы германское правительство имело такое же понимание предупреждений Советского правительства в связи с военной обстановкой в Финляндии.

3. — — —

Беседу записал Козырев

АВП РФ, ф. 06, оп. 1, п. 1, д. 4, л. 113—117. Источник: Министерство Иностранных Дел Российской Федерации. Документы внешней политики. 1939. XXII:2. № 868. Москва: Междунар. отношения, 1992.

RECORD OF THE CONVERSATION OF THE PEOPLE'S COMMISSAR FOR FOREIGN AFFAIRS OF THE USSR V.M. MOLOTOV WITH THE AMBASSADOR OF GERMANY IN THE USSR F. SCHULENBURG

December 17, 1939
Strictly secretly

Schulenburg raised the following questions:

1. On behalf of the German government, Schulenburg declares that on the waters of the Gulf of Finland the other day, without warning, three German ships were fired upon: two in the blockade zone and one in the same zone, but before the blockade was announced. Moreover, one of the steamers was sunk, the captain died, the radio operator disappeared and the rest of the included crew wounded. The German government believes that these were Soviet ships. The ambassador was instructed to draw the attention of the Soviet government to this and, if there were Soviet vessels, to protest in a friendly manner and ask that such cases not be allowed in the future.

Further, Schulenburg reports that in addition to these three ships, they also have fears for the fourth ship, which left Leningrad on December 10 and went missing.

Comrade Molotov replies to the ambassador that he is surprised by this complaint of the German government, since the Soviet government has no data, reports about the firing on these ships, and in no way can it be assumed that this attack was carried out by Soviet ships. I am all the more surprised by the complaint of the German government, Comrade Molotov goes on to say, that one case of firing allegedly took place in the pre-blockade period.

Schulenburg states that from the information of the captains of the fired ships it is clear that these were Soviet ships. It is hard to imagine that Finnish submarines would shoot at German ships leaving the Finnish ports. Although the ambassador does not undertake to categorically assert that it was Soviet ships that fired, but he assumes a possible mistake on the part of the Soviet military vessels, since in a military situation everything might come up. The ambassador insists on his request to guarantee the safe navigation of German ships. Here the ambassador hands over to Comrade Molotov a memo describing the above-mentioned cases of firing.

Comrade Molotov once again categorically rejects Schulenburg's assertion that the firing of German ships was carried out by Soviet military vessels, especially since a cursory scan of the note handed over shows that all three cases of shelling did not occur in the blockade zone. Comrade Molotov suggests that a provocation could have taken place on that site.

After that, Schulenburg declares that he had the instructions to ask the Soviet government to

investigate these cases and, upon confirmation that Soviet ships were firing, to declare a friendly protest to the Soviet government. But the main purpose of his appeal on this issue is a request for a guarantee for the future, since the German government is interested in continuing trade with Finland, where it obtains raw materials Germany needs, about which the ambassador has already told Comrade Mikoyan and he promised to bring this to the attention of military.

Comrade Molotov once again declares that the ambassador had no grounds to make complaints to the Soviet government. As for the future, it is impossible to give any guarantees, since all sorts of cases can occur in a military situation. Therefore, it is impossible to promise anything about supporting your trade with Finland. Finnish affairs will be soon settled, and then it will be possible to trade normally.

Schulenburg after all asks to report his statement to the maritime authorities. Comrade Molotov promises to do this.

2. Schulenburg reports that he received instructions from Berlin, addressed to the representatives of Germany in Spain, Portugal and the USSR, to warn the governments of these countries that sea communications with England pose a great danger. Although this least of all concerns the Soviet Union, he nevertheless asks Comrade Molotov to take his message into consideration.

Comrade Molotov replies to this that he understands this statement by the ambassador and wants the German government to have the same understanding of the warnings of the Soviet government in connection with the military situation in Finland.

3. — — —

The conversation was recorded by Kozyrev

AVP RF, f. 06, op. 1, p. 1, d. 4, l. 113-117. Source: Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Foreign policy documents. 1939. XXII: 2. No. 868. Moscow: Mezhunar. otnosheniya, 1992.

MUISTIINPANOT NEUVOSTOLIITON ULKOASIAIN KANSANKOMISSAARI V. M. MOLOTOVIN KESKUSTELUSTA NEUVOSTOLIITON SAKSAN SUURLÄHETTILÄÄN F. SCHULENBURGIN KANSSA

17. joulukuuta 1939
Erit. salainen

Schulenburg toi esiin seuraavat kysymykset:

1. Schulenburg ilmoittaa Saksan hallituksen puolesta, että Suomenlahden vesillä eräänä päivänä kolmea saksalaista alusta tulitettiin ilman varoitusta: kahta saartovyöhykkeellä ja yhtä samalla vyöhykkeellä, mutta ennen saarron julistamista. Edelleen yksi höyrylaivoista upposi, kapteeni kuoli, sähköttäjä katosi ja loput miehistöstä haavoittuivat. Saksan hallitus uskoo, että nämä olivat Neuvostoliiton aluksia. Suurlähettiläästä ohjeistettiin kiinnittämään tähän Neuvostoliiton hallituksen huomiota ja, jos ne olivat Neuvostoliiton aluksia, protestoimaan ystävällisesti ja pyytämään, että tällaiset tapaukset eivät ole sallittuja tulevaisuudessa.

Lisäksi Schulenburg kertoi, että näiden kolmen laivan lisäksi he myös pelkäävät neljännen aluksen puolesta, joka lähti Leningradista 10. joulukuuta ja katosi.

Toveri Molotov vastaa suurlähettiläälle, että hän on yllättynyt Saksan hallituksen tästä väitteestä, koska Neuvostoliiton hallituksella ei ole tietoja, raportteja näiden alusten tulittamisesta, eikä missään nimessä voi olettaa, että tämän hyökkäyksen suorittivat Neuvostoliiton alukset. Olen vieläkin enemmän yllättynyt Saksan hallituksen väitteestä, toveri Molotov jatkaa, että yhden tulituksen väitettiin tapahtuneen saartoa edeltävänä aikana.

Schulenburg toteaa, että tulitettujen alusten kapteenien tiedoista on selvää, että nämä olivat Neuvostoliiton aluksia. On vaikea kuvitella, että suomalaiset sukellusveneet ampuisivat Suomen satamista lähteviä saksalaisia aluksia. Vaikka suurlähettiläs ei ehdottomasti väitä, että juuri Neuvostoliiton alukset olivat ampujia, hän pitää mahdollisena mahdollista erhettä Neuvostoliiton sota-alusten puolelta, koska sotatilanteessa kaikkea voi sattua. Suurlähettiläs pitää kiinni pyynnöstään taata saksalaisille aluksille turvallinen navigointi. Tässä suurlähettiläs ojentaa toveri Molotoville muistion, jossa kuvataan edellä mainitut ampumistapaukset.

Toveri Molotov torjuu jälleen kategorisesti Schulenburgin väitteen, jonka mukaan saksalaisten alusten tulituksen olisivat Neuvostoliiton sota-alukset panneet toimeen, varsinkin kun ojennetun muistion kursorinen läpikäynti osoittaa, että kaikki kolme tulitustapausta eivät sattuneet saartovyöhykkeellä. Toveri Molotov arvelee, että tuolla paikalla on voinut tapahtua provokaatio.

Tämän jälkeen Schulenburg ilmoittaa saaneensa ohjeet pyytää Neuvostoliiton hallitusta tutkimaan nämä tapaukset ja mikäli vahvistuu, että neuvostoalukset olivat tulittajia, antaa siitä ystä-

vällisen protestin neuvostohallituksen tiedoksi. Mutta hänen vetoomuksensa päätarkoitus tässä asiassa on pyyntö saada takuut tulevaisuudelle, koska Saksan hallitus on kiinnostunut jatkamaan kauppaa Suomen kanssa, mistä se saa niitä raaka-aineita, joita Saksa tarvitsee, josta suurlähettiläs on jo kertonut toveri Mikojanille ja tämä lupasi tuoda tämän asian sotilaiden tietoon.

Toveri Molotov ilmoittaa jälleen kerran, että suurlähettiläällä ei ollut perusteita esittää valitusta Neuvostoliiton hallitukselle. Tulevaisuutta koskien on mahdotonta antaa mitään takeita, koska sotatilanteessa voi kaikenlaista tapahtua. Siksi ei voi luvata mitään teidän kauppanne tukemisesta Suomen kanssa. Suomen asiat ratkaistaan pian, ja sitten on mahdollista käydä kauppaa normaalisti.

Schulenburg pyytää kuitenkin tuomaan lausuntonsa meriviranomaisten tiedoksi. Toveri Molotov lupaa tehdä tämän.

2. Schulenburg ilmoittaa saaneensa Berliinistä Saksan edustajille Espanjassa, Portugalissa ja Neuvostoliitossa kohdistetut ohjeet varoittaa näiden maiden hallituksia siitä, että meriyhteyksiin Englannin kanssa kohdistuu suuri vaara. Vaikka tämä koskee vähiten Neuvostoliittoa, hän kuitenkin pyytää toveri Molotovia ottamaan viestinsä huomioon.

Toveri Molotov vastaa tähän, että hän ymmärtää tämän suurlähettilään lausunnon ja haluaa, että Saksan hallituksella on sama käsitys neuvostohallituksen varoituksista Suomen sotilaallisen tilanteen yhteydessä.

3. — — —

Keskustelun kirjoitti muistiin Kozyrev

AVP RF, f. 06, op. 1, p. 1, d. 4, l. 113-117. Lähde: Venäjän federaation ulkoministeriö. Ulkopoliittiset asiakirjat. 1939. XXII: 2. Nro 868. Moskova: Mezhunar. otnosheniya, 1992.